

บทเรียนการพัฒนากองทุนสร้างสุขภาพ ตำบลหนองบัว อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ชัยณรงค์ วาปี*
จิรวรรณ หัสโรค์**

บริบทชุมชน

ตำบลหนองบัวก่อตั้งตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ชาวบ้านหนองบัวอพยพลงมาจากสะหวันนะเขต ประเทศลาว มาตั้งถิ่นฐานที่ริมหนองลุ่ม และได้เลือกนายอูดทั้งเป็นพ่อบ้านใหม่ (หัวหน้าเผ่า) อยู่มาได้ 3 ปี ก็มีพระจากฝั่งลาวมาเยี่ยมจำนวน 3 รูป โดยมีพระบุดดี หลวงพ่อสอน พระนิพนธ์ ชาวบ้านจึงได้นิมนต์ให้อยู่ แล้วปลูกกระท่อมให้ ต่อมาพอนายอูดทั้งมีอายุมากขึ้น จึงได้พากันตั้งพ่อบ้านใหม่คือ นายพลอยมาเป็นพ่อบ้านแทน นายพลอยได้รวบรวมหมู่บ้านอื่นเข้ามาเป็นพรรคพวกด้วย เช่น บ้านน้ำบ่อ หนองหนาว หนองเนี้ยว บ้านชะโนด หนองยาง โสภกแมว อุ่มเหมา ให้ถูกต้องช่วยเหลือกัน ต่อมาพระยาสีเกทุมเห็นความสามารถจึงเปลี่ยนชื่อให้เป็นหลวงพระ และมีพ่อบ้านใหม่คือ หลวงอาภาตย์ หลวงชัย หลวงละลือก ประทุมเขต ตามลำดับ เมื่อหลวงละลือกอายุมากขึ้นได้มีการเลือกกำนันโดยเลือกกำนันเทพ สุริวงษ์ขึ้นเป็นผู้นำแทนกำนันเทพจึงได้ประกาศให้เขตตำบลให้มาตั้งนามสกุล (ในสมัยรัชการที่ 5) กันทุกคน ต่อมาทางการเห็นว่า นามสกุลสุริวงษ์ เป็นนามสกุลของชนชั้นสูงก็เลยให้เปลี่ยนใหม่ จึงเปลี่ยนเป็นนามสกุลคำมุงคุณ

ก่อนที่จะเป็นบ้านหนองบัว พระสิงห์ พระลือได้ไปปลูกสิริมรน้ำที่บ้านหนองลุ่ม ก็เลยไปเอาบัวมาปลูกไว้ที่ในหนองนั้นด้วย พอบัวขึ้นเต็มหนองดูแล้วมีความสวยงามยิ่งนักจึงเปลี่ยนชื่อหนองลุ่มมาเป็น “หนองบัว” จึงได้เรียกชื่อว่าบ้านหนองบัวตั้งแต่นั้นมา ปัจจุบันตำบลหนองบัว อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้ทำการเลือกกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้าน รวม 10 คน โดยมีนามสกุลใหญ่ในตำบลดังนี้ สุริวงษ์ จิตอาภาตย์ ประทุมสี คำมุงคุณ จิตอาภาตย์

ตำบลหนองบัวห่างจากอำเภอดงหลวงด้านทิศตะวันออก 10 กิโลเมตรและห่างจากจังหวัดมุกดาหารด้านทิศตะวันตก 50 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 44.59 ตารางกิโลเมตร หรือ 27,870 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นไร่สวน สลับที่นา

* นักวิชาการสาธารณสุข 5 ศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลหนองบัว อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร

** นักวิชาการสาธารณสุข 7 ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

และใช้เลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้ง ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับปลูกมันสำปะหลังและอ้อย ทำให้ราษฎรประกอบอาชีพปลูกมันสำปะหลังเป็นส่วนใหญ่ มีหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบ 8 หมู่บ้าน มีประชากร 4,753 คน 961 ครัวเรือน ประชากรร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ตำบลหนองบัวมีสถานีอนามัย 1 แห่ง พัฒนาเป็นศูนย์บริการสุขภาพชุมชน (PCU) มีเจ้าหน้าที่ 5 คน เป็นพนักงานสาธารณสุขชุมชน 2 คน พยาบาลวิชาชีพ 1 คน นักวิชาการสาธารณสุข 1 คน ทันตภิบาล 1 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่อยู่ประจำอนามัยคือ พยาบาลวิชาชีพ ในส่วนนักวิชาการสาธารณสุขส่วนใหญ่ทำหน้าที่เชิงรุกร่วมกับพนักงานสาธารณสุขชุมชน ร่วมทั้งการเข้าร่วมประชุมในเวทีต่างๆ ทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นหมู่บ้านมีการออกเยี่ยมบ้านเดือนละ 1 ครั้ง/หมู่บ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว เป็น อบต.ขนาดกลาง ในปี 2550 ได้รับงบประมาณจำนวน 18 ล้านบาท มีบุคลากร จำนวน 22 คน แยกเป็น ตำแหน่งในสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 16 คน ตำแหน่งในส่วนการคลัง 5 คนและตำแหน่งในส่วนโยธา 1 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 7 คน และมีมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา 15 คน ตำบลหนองบัวมีประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่สมัยโบราณ คือ พิธีไหว้ศาลปู่ตาหรือที่เรียกว่าที่

“บุญเลี้ยงบ้าน” ซึ่งทำในเดือนเจ็ดของทุกปี เป็นฮีตที่สำคัญอีกฮีตหนึ่งของประเพณี ฮีตสิบสองคองสิบสี่ของชาวอีสาน วัตถุประสงค์ของการทำบุญนี้ก็เพื่อปิดเป่าภัยพิบัติของหมู่บ้าน เป็นการชำระสะสาง ขับไล่เสนียดจัญไรให้ออกไปพ้นๆ หมู่บ้าน และรับเอาพระพุทธานุภาพมาเป็นสิริมงคลใส่ตัว

สถานการณ์การพัฒนาสุขภาพ

ปัญหาสุขภาพของตำบลหนองบัว พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่มารับบริการ มีปัญหาเรื่องโรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจส่วนบน โรคติดต่อทางระบาดวิทยาที่ต้องเฝ้าระวังที่เป็นปัญหาของชุมชนคือ โรคอุจจาระร่วง (อัตราป่วย 3,039 ต่อแสนประชากร) และที่พบมากขึ้น คือ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ซึ่งเกิดจากการบริโภคของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป และจากการคัดกรองผู้ป่วยเบาหวานในกลุ่มเสี่ยงพบว่ามีผู้ป่วยถึงร้อยละ 40 ของประชากรกลุ่มเสี่ยง

การประเมินหมู่บ้านจัดการสุขภาพโดยใช้แบบประเมินตนเองเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ในเดือนมิถุนายน 2550 พบว่า หมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน มีคะแนนเฉลี่ย 76.6 คะแนน (จากคะแนนทั้งหมด 96 คะแนน) อยู่ในระดับ 4 ดาว หรือ ระดับดี จำนวน 8 หมู่บ้าน โดยแยกเป็นรายหมวดการประเมิน ตามลำดับดังนี้

1. หมวดการจัดการด้านข้อมูลเพื่อใช้ในกระบวนการวางแผนชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวม = 20.2 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หมู่บ้าน/ชุมชนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพ (ค2) และเจ้าภาพหลักในการดำเนินการตามแผนด้านสุขภาพ (ค6) โดยพบว่า มี 7 หมู่บ้านมีลักษณะที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมกับแกนนำชุมชนเป็นผู้จัดทำข้อมูลและเข้าถึงข้อมูลรวมทั้งเป็น

เจ้าภาพหลักในการดำเนินการตามแผนด้านสุขภาพ แต่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. หมวดการจัดกิจกรรมสุขภาพในชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวม = 20.1 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ในหมู่บ้าน / ชุมชนของท่านมี ศสมช. หรือสถานที่ ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมบริการสุขภาพเบื้องต้นที่ดำเนินการโดย อสม. (จ1) ทั้งนี้ พบว่า มี ศสมช. จำนวน 5 หมู่บ้าน แต่ให้บริการสุขภาพเบื้องต้นอย่างเดียว และอีก 2 หมู่บ้านมีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพและเป็นที่ตั้งของกองทุนต่างๆ เป็นจุดศูนย์รวมการจัดกิจกรรมต่างๆ

3. หมวดการบริหารจัดการด้านทุนเพื่อสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยรวม = 12.13 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน โดยค่าคะแนนต่ำสุดหมู่บ้าน/ชุมชน มีการนำผลกำไรจากกองทุนต่างๆ ในชุมชนมาจัดการด้านสุขภาพของชุมชน โดยพบว่า ทุกหมู่บ้านการระดมทุนคนละ 2 บาทต่อเดือนเพื่อใช้ในการจัดการสุขภาพในตำบล แต่ยังขาดการต่อยอดของกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน

4. หมวดการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ ชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวม = 7.0 จากคะแนนเต็ม 9 คะแนน ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ หมู่บ้าน/ชุมชนมี ศสมช. หรือสถานที่ที่ใช้สำหรับการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านสุขภาพ (ง1) โดยพบว่า มี 7 หมู่บ้านที่หมู่บ้านมีการนำเสนอข้อมูลสถานะสุขภาพของชุมชนให้เป็นปัจจุบัน ส่วนที่เหลือ 1 หมู่บ้านไม่มีสถานที่ดังกล่าว ในส่วนการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพพบว่า กิจกรรมที่มีการถ่ายทอดน้อยที่สุดคือ การรักษาพยาบาลเบื้องต้น

5. หมวดการพัฒนาศักยภาพและการจัดการด้านกำลังคน / องค์กรชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวม = 17.0 จากคะแนนทั้งหมด 24 คะแนน โดยค่าคะแนนต่ำสุด คือ อสม. ในหมู่บ้าน มีความรู้ ความสามารถ ใน

การถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพสู่ประชาชน ทั้งนี้ พบว่า กิจกรรมที่กลุ่ม / องค์กรและเครือข่ายสุขภาพ ในหมู่บ้าน / ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและร่วมจัดกิจกรรมด้านสุขภาพน้อยที่สุดคือ การตรวจสารปนเปื้อน 6 ชนิดในอาหาร และการชักชวนกลุ่มวัยรุ่นให้เป็นสมาชิกทูปีนัมเวอร์วันและสนับสนุนให้มีกิจกรรมต่อเนื่อง

ประสบการณ์การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ ในปี 2546 ตำบลหนองบัวมีการระบาดโรคไข้เลือดออก มีผู้ป่วยจำนวน 6 ราย มีอัตราป่วยเกิน 600 ต่อแสนประชากร ทำให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้จัดการกับปัญหาไข้เลือดออก โดยมีการประชุม อสม. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของโรคไข้เลือดออก พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหา จากการระดมความคิดจึงได้มีการจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้ความรู้และร่วมกันวางแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาไข้เลือดออก โดยมีเป้าหมาย คือ ไม่มีน้ำ ไม่มีลูกน้ำยุงลาย และมีมาตรการสังคมควบคุมสิ่งแวดล้อมและแหล่งเพาะพันธุ์ยุง จากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทำให้ตำบลหนองบัวไม่มีผู้ป่วยไข้เลือดออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 - 2550

กระบวนการพัฒนากองทุน 2 บาท

1. จุดเริ่มแนวคิดการพัฒนากองทุนสุขภาพ ในปี 2548 นายก อบต. และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ตำบลหนองบัวได้ประชุมร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร มีโอกาสได้รับฟังการนำเสนอบทเรียน เรื่อง โรงพยาบาลตำบลในสถานีอนามัย ของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้นายก อบต. และหัวหน้าสถานีอนามัยเกิดแรงบันดาลใจอยากพัฒนาสถานีอนามัยตำบลหนองบัวให้เป็นโรงพยาบาลตำบลหนองบัว มีระบบบริการด้านสาธารณสุขที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

2. การนำเสนอแนวคิดกองทุนสุขภาพหัวหน้าสถานีอนามัยและนายก อบต.หนองบัว นำเสนอแนวคิดการจัดตั้งโรงพยาบาลตำบล ในเวทีผู้นำชุมชน (ต่อมาพัฒนาเป็นสภากาแฟ ซึ่ง อบต. จัดขึ้นทุกวันที่ 29 ของทุกเดือนเพื่อให้สมาชิก อบต. ข้าราชการ แกนนำชุมชน เข้ามาพูดคุยเสวนาเพื่อพัฒนาตำบลให้ดีขึ้นในทุกๆ ด้าน) ในการประชุมลงมติเห็นด้วยที่จะดำเนินการ จึงจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้านเพื่อประชาพิจารณ์และหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาคประชาชน พร้อมทั้งหัวหน้าสถานีอนามัยประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวทั้ง 8 หมู่บ้านอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 1 ปี จากการประชาคมหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้านมีมติให้ประชาชนร่วมออกเงินคนละ 2 บาทต่อเดือน เพื่อจัดตั้ง กองทุนสุขภาพตำบลหนองบัว จึงเริ่มระดมทุนในปี 2549 เสร็จสิ้นในเดือนธันวาคม 2549 จากการระดมทุนจากชุมชนได้เงินจำนวน 98,000.- บาท (คิดเป็นร้อยละ 80 ของจำนวนประชากร) และ อบต.หนองบัวสทบพ ร่วมเป็นเงิน 196,000.- บาท พร้อมทั้งมีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุน ซึ่งผ่านระบบคัดเลือกมาจากทุกหมู่บ้าน และมีระบบบัญชีชัดเจนตรวจสอบได้

3. คณะกรรมการสุขภาพระดับตำบล จากการระดมทุนของประชาชนในตำบลคนละ 2 บาท ต่อเดือนและ อบต.หนองบัวได้สมทบงบประมาณ

ในการจัดตั้งกองทุนสุขภาพตำบลหนองบัว นั้นได้มีคัดเลือกกรรมการกองทุนและระเบียบของกองทุน โดยมี กำหนดตำบลหนองบัวเป็นประธานกองทุน ในส่วนกรรมการกองทุนประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อสม. หมู่บ้าน ทั้ง 8 หมู่บ้าน ตัวแทนภาคประชาชน 1 คน และมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการ รวมทั้งหมด 18 คน มีวาระ 2 ปี และมีหน้าที่ดังนี้

3.1 จัดทำข้อมูลและแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับปัญหาสาธารณสุขกลุ่มเป้าหมายและหน่วยบริหารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ดำเนินการให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในความรับผิดชอบสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขทั้งที่บ้านและชุมชน หรือหน่วยบริการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

3.3 บริหารจัดการกองทุนสร้างสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และจัดทำสรุปผลการดำเนินงาน หรืองบดุลเมื่อสิ้นปีงบประมาณ เพื่อนำเสนอให้ประชาชนได้รับทราบในเดือนธันวาคมของทุกปี

4. ผลการดำเนินงาน ภายหลังที่มีการคัดเลือกกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลแล้ว ในที่ประชุมได้กำหนดแผนงานการพัฒนาสุขภาพภาคตำบลงบประมาณกองทุนสุขภาพตำบล ดังนี้

4.1 การต่อเติมชั้นล่างสถานีอนามัยตำบลหนองบัวเพื่อความสะดวกในการให้บริการ ดำเนินงานแล้วเสร็จในปี 2550 โดยไม่ใช้งบประมาณจากภาครัฐ

4.2 ค่าตอบแทนนอกเวลาแก่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเพื่อให้บริการ 24 ชั่วโมง แต่ก่อนจะเป็นปัญหาเรื่องการรับบริการนอกเวลา จนมีคำๆ หนึ่งที่ชาวบ้านพูดสนุกเชิงที่เล่นที่จริงว่า “ไปอนามัยม่มีหมอม มีแต่หมา” คือผู้ป่วยไปหาหมอนอกเวลาราชการ แล้วไม่เจอหมอม เจอแต่สุนัขนอนเฝ้าสถานีอนามัยอยู่ใต้ถุน ตอนนี้อยู่ศูนย์สุขภาพชุมชน

บ้านเหล่า ตำบลหนองบัว สามารถแก้ปัญหานี้ได้แล้ว และที่สำคัญทำให้ประชาชนอุ่นใจ มาเมื่อไหร่ก็เจอหมอ และมี อพปร. รักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตลอด 24 ชั่วโมง และมีทีมสหวิชาชีพจากโรงพยาบาลดงหลวง ออกตรวจรักษาทุกวันพฤหัสบดี

4.3 คำว่าสุดในการออกบริการเชิงรุกในชุมชน เช่น การคัดกรองผู้ป่วยเบาหวาน ความดันโลหิตสูง การเยี่ยมบ้าน

4.4 จัดซื้อ Unit ทำฟัน ประชาชนสามารถรับบริการทันตกรรมที่สถานีอนามัยได้ทุกวันในเวลาราชการ

4.5 ประชาชนไม่ต้องจ่ายค่าบริการเมื่อมาใช้บริการที่สถานีอนามัย

ในการดำเนินการเบิกจ่ายเงินทุกครั้งคณะกรรมการกองทุนฯ จะสรุปบัญชีให้ชุมชนได้รับทราบทุกครั้งในเวทีสภาทศวรรษ ในส่วน อบต.สบทบทุนร่วม อบต.จะไม่ได้นำเงินสดมาร่วมกับกองทุนสุขภาพแต่ละเป็นลักษณะวัสดุ - อุปกรณ์ ในการก่อสร้างหรือวัสดุทางการแพทย์แทนเงินสด

5. ความภาคภูมิใจในการพัฒนาสุขภาพตำบลหนองบัว จากการดำเนินงานกองทุนสุขภาพ 2 บาท ตำบลหนองบัวเกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานด้านสุขภาพดังนี้

5.1 ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่มากขึ้น ตั้งแต่การติดตามการปรับปรุงชั้นล่างของสถานีอนามัย การติดตามผลงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ต้องมีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีอนามัยตลอดเวลา คุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ถ้าพบปัญหาจะมีการนำเสนอเพื่อให้ปรับปรุงในเวทีสภาทศวรรษ หรือเวทีประชุมผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน

5.2 เจ้าหน้าที่ให้บริการเพิ่มขึ้น ทั้งในสถานีอนามัยและการทำงานเชิงรุกในชุมชน ในแต่ละเดือนมีผู้ใช้บริการเฉลี่ยเดือนละ 1900 - 2300 ครั้ง

5.3 งบประมาณในการพัฒนาระบบบริการเพิ่มขึ้น ทำให้สถานีอนามัยสามารถพัฒนาระบบการให้บริการสาธารณสุขได้ครอบคลุมมากขึ้นตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งการมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำสถานีอนามัย มีเครื่องมือทันตกรรม มีแพทย์ออกตรวจที่สถานีอนามัยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีระบบคัดกรองผู้ป่วยเบาหวานให้ครอบคลุม

5.4 ชุมชนมีการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เกิดการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุน อย่างเป็นระบบ

5.5 ชุมชนให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพมากขึ้น ชุมชนนำประเด็นเรื่องสุขภาพเข้าไปพูดคุยในเวทีสภาทศวรรษ และจากการที่ประชาชนมีความพึงพอใจในระบบบริการของเจ้าหน้าที่ ความตั้งใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพมากขึ้นนอกเหนือจากการร่วมออกเงินแล้ว ยังเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังนี้

5.5.1 ผู้นำชุมชนเป็นตัวอย่างในการดูแลสุขภาพ พบว่า วันประชุมสภาทศวรรษ กลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิก อบต. จะออกวิ่งตั้งแต่เช้าแล้วมาร่วมกันที่ห้องประชุม อบต. เพื่อร่วมประชุมสภาทศวรรษ

5.5.2 ชุมชนร่วมกับ อบต. ผู้นำชุมชน จัดประกวดความสะอาดของหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อม ลดแหล่งเชื้อโรค

5.5.3 การคัดกรองผู้ป่วยเบาหวาน ผู้นำ

ชุมชน สมาชิก อบต.ในหมู่บ้านร่วมกิจกรรมการคัดกรองผู้ป่วยเบาหวานร่วมกับ อสม. และเจ้าหน้าที่มากขึ้น เนื่องจากมีการกำหนดวันเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันในสภากาแฟ

5.6 การได้รับโอกาสในการดำเนินงานกองทุนสุขภาพตำบล จากการดำเนินงานกองทุนสร้างสุขภาพ หรือโรงพยาบาล 2 บาท เป็นรูปธรรมชัดเจน จึงได้รับโอกาสจากสำนักหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ร่วมจัดตั้งกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ได้รับงบประมาณรายหัวประชากรละ 37.50 บาท ทำให้ตำบลหนองบัวมีงบประมาณในการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขมากขึ้น ซึ่งคณะกรรมการกองทุนทั้งสอง 2 กองทุนเป็นชุดเดียวกัน และรูปแบบการทำงานยังดำเนินการแบบเดิม คือ จัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อวางแผนการพัฒนาย่างมีส่วนร่วม

6. ความต่อเนื่องของกองทุนสร้างสุขภาพตำบลหนองบัว สำหรับในปีงบประมาณ 2550 เครือข่ายสุขภาพตำบลหนองบัว ได้ดำเนินการเหมือนในปีงบประมาณ 2549 คือการระดมทุนจากภาคประชาชน ทั้ง 8 หมู่บ้าน ได้ 84,005.- บาท งบสาธารณสุขมูลฐาน 24,000.- บาท องค์กรการบริหารส่วนตำบล 100,000.-บาท และจากพระสงฆ์จำนวน 5000.- บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 213,005.- บาท คณะกรรมการกองทุนสร้างสุขภาพตำบลฯ จึงจัดประชุมเสวนาเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานตำบลจัดการสุขภาพ ซึ่งในปี พ.ศ. 2550 ได้มีกิจกรรมดำเนินการดังนี้

6.1 จัดตั้งเครือข่ายสุขภาพของหมู่บ้านๆ ละ 8 คน เพื่อให้เป็นศูนย์กลางทุกข์สุขของประชาชน และเป็นแกนนำการสร้างสุขภาพของหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าคณะ สมาชิกจะมาจาก ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต.ของหมู่บ้าน อปพร.หมู่บ้าน และ อสม. โดยจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการข้อมูลในชุมชนโดยใช้เครื่องมือ 7 อย่าง แผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ ผังองค์กรชุมชน ระบบสุขภาพ ปฏิทินชีวิต ประวัติชีวิต และประวัติศาสตร์ชุมชน และคณะกรรมการจัดการสุขภาพระดับหมู่บ้านสรุปผลการดำเนินงานโครงการเป็นรูปเล่ม โครงการละ 1 เล่ม เพื่อเป็นบทเรียน และเป็นประวัติการดำเนินงานการจัดการสุขภาพในระดับหมู่บ้านและตำบลหนองบัวต่อไป

6.2 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสุขภาพหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลสุขภาพหมู่บ้านของตนเอง และร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพร่วมกันทั้งชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบหมู่บ้านเป็นที่ปรึกษา

6.3 การให้บริการแพทย์ทางเลือกให้กับประชาชน โดยศูนย์แพทย์ชุมชนบ้านเหล่าจะมีบุคลากรด้านสาธารณสุขที่ได้รับใบประกอบวิชาชีพด้านยาสมุนไพรอยู่ 1 คน คือ นายสมาน นรศรี ได้จัดตั้งชมรมหมอยาพื้นบ้านขึ้น และนำยาสมุนไพรที่ไม่ได้แปรรูปมาจำหน่ายในสถานบริการ โดยชมรมหมอยาพื้นบ้านเป็นผู้นำมาฝากจำหน่าย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาสุขภาพอย่างง่ายได้

6.4 กิจกรรมการพัฒนาสุขภาพตำบลหนองบัว เครือข่ายสุขภาพตำบลหนองบัวได้บูรณาการงบประมาณจากกองทุนสร้างสุขภาพตำบลหนองบัว และกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลหนองบัว ในการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพตำบล ในปีงบประมาณ 2550 ตำบลหนองบัวได้ดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

6.4.1 การให้บริการสาธารณสุข มีแพทย์และทีมสหวิชาชีพออกตรวจผู้ป่วยที่สถานีอนามัยสัปดาห์ละ 20 ชั่วโมง นอกเหนือจากการให้บริการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมทั้งมีทีมสหวิชาชีพให้บริการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยเรื้อรังและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเดือนละ 1 ครั้ง

6.4.2 มีระบบการส่งต่อผู้ป่วย ใช้ระบบ EMS ซึ่งใช้งบประมาณของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดอบรม อปพร.ทุกหมู่บ้านให้รู้หลักและวิธีการกู้ชีพ และมีอาสาสมัคร อปพร.แต่ละหมู่บ้านเวียนกันมาอยู่เวรกู้ชีพตลอด 24 ชั่วโมง อีกทั้งยังดูแลความปลอดภัยให้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานนอกเวลา ตลอด 24 ชั่วโมงเช่นกัน อีกทางหนึ่ง และสามารถส่งต่อผู้ป่วยได้ตลอดเวลา

6.4.3 มีการจัดตั้งชมรมออกกำลังกายของแต่ละหมู่บ้าน และมีการดำเนินงานสร้างสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้ง 8 หมู่บ้าน โดยจัดอบรมแกนนำออกกำลังกายหมู่บ้านละ 5 คนรวม 40 คน และขยายเครือข่ายจากระดับตำบลไปสู่หมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน เป็นเวลา 5 เดือน พร้อมทั้งจัดแข่งขันเดินแอโรบิคระดับตำบล 2 ครั้ง

6.4.4 การจัดระบบเฝ้าระวังโรคในชุมชน

- จัดตรวจคัดกรองและป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนในโรงเรียนในเขตตำบลหนองบัว จำนวน 7 โรงเรียน

- การควบคุมและโรคไข้เลือดออก โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสำรวจลูกน้ำยุงลายในบ้าน วัด โรงเรียน และจัดประกวดหมู่บ้านสะอาด ทำให้ในปี 2550 ไม่มีผู้ป่วยไข้เลือดออก

- การจัดซ้อมแผนเตรียมรับโรคไข้หวัดนก ทำให้เกิดเครือข่ายการเฝ้าระวังโรคในชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้าน อสม. และ อปพร. เป็นทีมในระดับหมู่บ้าน

- จัดกิจกรรมเข้าค่ายปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมผู้ป่วยเบาหวาน จำนวน 43 ราย สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.06 ของผู้ผ่านการเข้าค่าย

6.4.5 จัดโครงการส่งเสริมการแปรงฟันหลังอาหารในโรงเรียน และจัดตั้งกองทุนแปรงสีฟันยาสีฟันในโรงเรียนทั้ง 7 โรงเรียน

6.5 จัดเวทีประชุมสรุปผลงานการดำเนินงานจัดการสุขภาพประจำปีของตำบล ให้รางวัลหมู่บ้านที่ดำเนินงานได้ดีเยี่ยม

ปัจจัยสู่ความสำเร็จและความภาคภูมิใจของการพัฒนาการจัดตั้งกองทุนสร้างสุขภาพตำบลหนองบัว

จากการดำเนินงานกองทุนสุขภาพสำเร็จได้ระดับหนึ่ง มีปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินงานดังนี้

1. การได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้นำชุมชน ซึ่งจุดเริ่ม คือ หัวหน้าสถานีอนามัยดึงผู้นำชุมชน นายก อบต. เข้าร่วมประชุม ทำให้กลุ่มผู้นำมีวิสัยทัศน์ต่อการพัฒนาด้านสุขภาพ

2. เครือข่ายสุขภาพตำบลมีความเข้มแข็งพบว่า ก่อนที่จะดำเนินงานกองทุนสร้างสุขภาพตำบลมีการประชุมระดมความคิดเห็นของเครือข่ายสุขภาพ (ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม.) เพื่อวิเคราะห์ชุมชน จุดอ่อน จุดแข็ง และร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้ชัดเจนก่อนดำเนินการกองทุนสร้างสุขภาพตำบล

3. ชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติจากการศึกษาบริบทชุมชนพบว่า ตำบลหนองบัวเริ่มก่อตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 มีกลุ่มนามสกุลใหญ่ๆ ที่เป็นผู้นำชุมชน คือ สุริวงษ์ จิตอามาตย์ ประทุมลี คำมุงคุณ ทำให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มทางสังคม ไม่มีความขัดแย้ง และมีความเชื่อ ศรัทธาในผู้นำชุมชน

